

KONKURENTSIAMET

Raigo Uukkivi
Tanel Ermel
Maksu- ja Tolliamet

Meie: 02.05.2025 nr 12-1/2025-015-1

Koopia: Erle Kõomets, Rahandusministeerium

Maksejõuetuse teenistuse pöördumine ja ettepanekud

Austatud koostööpartner, võlausaldaja ning ühiskonna ja seadusliku majandustegevuse kaitsja

Seisuga 31.03.2025 tuvastas Maksejõuetuse teenistus, et 55 varatu maksejõuetu äriühingu lähikondsed on võlausaldajatele tekitanud kahju 18,6 miljoni eurot. Ühe varatu maksejõuetu ühingu juhid jätsid raskete juhtimisvigade tulemusena maha keskmiselt 345 tuhat eurot võlgu. Võrdluseks 2024. aasta kogustatistika oli järgnev: 193 varatut maksejõuetut ühingut, kokku 50 miljonit kahju, ühe varatu maksejõuetu ühingu juhid jätsid maha keskmiselt 245 tuhat eurot võlgu.

Maksejõuetuse teenistuse missiooniks on tagada ja toetada Eesti ettevõtluskeskkonnas ausat ja läbipaistvat käitumist kaitsmaks võlausaldajaid varatute maksejõuetute juriidiliste isikute lähikondsete seadusvastase käitumise eest ning seadustes sätestatud nõuetest kinni pidamist riikliku järelevalve kaudu. Võrreldes Soome Pankrotiombudsmaniga on Maksejõuetuse teenistuse peamine eesmärk pankrotivõlgnike tegevuse uurimine eesmärgiga tuvastada tegevuse seadusvastasus. Meie senisest järelevalvetegevusest, tulemustest, statistikast ja maksejõuetusvaldkonna praktika ühtlustamisest saate lugeda meie kodulehelt: [Praktika ja soovitusel | Maksejõuetuse teenistus](#) ning [Tegevused ja tulemused | Maksejõuetuse teenistus](#)

Pankrotiseaduse § 192¹ lg 1 kohaselt teostab teenistus järelevalvet võlgniku ja võlgniku lähikondsete tegevuse üle seoses võlgniku pankrotimenetlusega ning uurib võlgniku ja võlgniku lähikondsete võimalikku seadusvastast käitumist maksejõuetuse tekitamisel või makseraskuste suurendamisel, viies läbi eriauditeid ja pankrotimenetluse avalikke uurimisi ning tehes pankrotihaldurile ettepanekuid pankrotimenetluse läbiviimisel. Paraku ei tegele teenistus kehtiva õiguse kohaselt varatute juriidiliste isikute ja nende lähikondsete käitumise uurimisega näiteks täitemenetluses, likvideerimismenetluses, saneerimismenetluses, võlgadest vabastamise menetluses ja maksekäsu kiirmenetlustes. Samuti ei ole teenistuse ülesandeks olnud Eestis tegeleda ühiskonna võlakäitumisega laiemalt, st parandada finantsteadmisi, ennetada üle võimete äri tegemist ja üle võimete elamist ning anda seadusandjale sellekohaseid suuniseid, nagu seda teeb Rootsi täitevamet Kronofogden.

Eeltoodust lähtuvalt esitame Teile ühiselt arutamiseks ja igakülgselt kaalumiseks mõned algatusettepanekud Teile pädevussfääri ja valitsemisalasse kuuluvate õigusaktide ülevaatamiseks ja muutmiseks tagamaks Eestis ausat ettevõtluskeskkonda ja tasakaalu võlgnike ja võlausaldajate huvide

I Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamise tagajärjed riigi kui võlausaldaja jaoks

1.1. Füüsilise isiku maksejõuetuse seaduse § 50 (*Võlgniku kohustustest vabastamise tagajärjed*) lõige 1 sätestab, et kui füüsilisest isikust võlgnik vabastatakse kohtu poolt kohustustest, lõpevad pankrotivõlausaldajate nõuded võlgniku vastu, sealhulgas ka nende pankrotivõlausaldajate nõuded, kes ei ole pankrotimenetluses nõudeid esitanud. Lõike 2 kohaselt ei lõpe üksnes õigusvastaselt tahtlikult tekitatud kahju hüvitamise kohustus ning lapsele või vanemale elatise maksmise kohustus. Samas hetkel kehtiva õiguse kohaselt on Eesti riik (seadusandja) nõustunud, et riigi- ja kohalike maksude maksmise kohustustest füüsilisest isikust võlgnik vabastatakse täielikult. FIMS § 50 lg 5 sätestab, et füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamine ei tohi olla takistuseks riiklike ettevõtlustoetuste kasutamisel. Seega füüsiline isik võib Eesti riigile võlgu jääda, need võlad kustutatakse kohtus ning füüsilisel isikul on õigus ja võimalus saada juurde veel ka riiklikke ettevõtlustoetusi.

1.2. Maksejõuetuse teenistus leiab, et seadusandjal on õigus olenevalt riigi sotsiaal-, majanduslikust ja poliitilisest olukorrast¹ muuta oma varasemaid otsustusi, näiteks nii et FIMS § 50 lg 2 kohaselt ei lõpeks kohustuste vabastamise menetluses riigi- ja kohalike maksude maksmise kohustus kas siis täielikult või osalises mahus. See tagaks Eesti elanike ja kodanike hulgas kokkulepetest kinnipidamise, austuse ning vastutustunde riigi ja selle ühise rahakoti suunal. Probleem on väga aktuaalne ka piiriüleste pankrottide kontekstis, kus näiteks naaberriigi füüsilisest isikust võlgnik kolib ajutiselt Eestisse kasutades Eesti väga soodsat regulatsiooni selleks, et põgeneda omakorda naaberriigis tekitatud võlgade, sh maksuvõlgade tasumisest võlausaldajatele. Eestist ei tohi saada nõ kohustustest vabanemise paradiis (riik).

1.3. Maksejõuetuse teenistus juhib Teie tähelepanu asjaolule, et FIMS jõustumisest alates on praktikas väga levinud selline „skeem-käitumine“, kus ainuosanikust juhatuse liige läheb ise eraisikuna eelnevalt pankrotti ja esitab kohustustest vabastamise avalduse kohtule selleks, et hilisemas eraldiseisvas varatu maksejõuetu osaühingu pankrotimenetluses (mida likvideerijate abil täpselt ajastatakse) ei oleks võimalik ühelgi võlausaldajal, pankrotihalduril ega teenistusel kui järelevalve teostajal sellelt samalt ainuosanikust juhatuse liikmelt, kes osaühingus pani toime raskeid juhtimisvigu, võlausaldajatele mitte mingit raha ega vara tagasi nõuda, sest ta on FIMS § 50 lg 2 alusel kõikidest kohustustest kohtu poolt teises menetluses vabastatud.

1.4. FIMS jõustus 1. juulil 2022.a. Selle aasta 1. juulil täitub 3-aastane tähtaeg, mille järgselt maksejõuetustele spetsialiseerunud järelevalvekohtunikud hakkavad suurel hulgal füüsilisest isikust võlgnikke neile võetud kohustustest vabastama. Maksejõuetuse teenistus ei ole kindel kas ja kuidas need inimesed „uueks eluks“ tegelikult valmis on või varasem käitumine jääb Eesti ühiskonnas korduma, mis toob riigile mõne aja pärast uuesti halduskoormuse (uued toetused, uued täitemenetlused, uus pankrotimenetlus). Kas Eestis printsiip „pacta sunt servanda“ veel kehtib või enam mitte?

II Pankrotiseaduse § 153 lg 1 nimetatud nõuete rahuldamisjärkude muutmine

2.1. Kuivõrd riik, eriti Maksu- ja Tolliamet on maksejõuetusvaldkonnas levinud praktika kohaselt reeglina võlausaldajatest viimane, kellele mistahes võlgnik oma võlgu tasuda tahab, siis tuleks mistahes bürokraatia vähendamiseks ning menetlusosaliste tasakaalu saavutamiseks Maksejõuetuse teenistuse arvates pankrotimenetluses pankrotiseaduse muudatusega anda riigi ja muudele avalik-õiguslikele nõudeid esitanud võlausaldajatele eelis võlausaldajate nõuete rahuldamise järjekorras.

2.2. Kui hetkel on riigi ja muude avalik-õiguslike nõuete asukoht teisel järjekohal (teises rahuldamisjärgus) koos absoluutselt kõigi teiste võlausaldajatega pärast pandipidajate nõudeid, siis võib seadusandja (poliitikakujundaja) olenevalt riigi sotsiaal-, majanduslikust ja poliitilisest olukorrast nõuete rahuldamise järjekorda (ajutiselt) muuta ka nii, et riik oleks võrreldes teiste tavavõlausaldajatega eelisjärjekorras. See omakorda tähendaks, et riik saaks oma nõuetele rahuldust enne tavavõlausaldajaid. See ei oleks Eestis esmakordne nähtus, kuna 1990ndatel Eestis selline regulatsioon on kehtinud. Ka siis olid Eestis turbulentsed ajad majanduses ning riigieelarvega ning riiki kui võlausaldajat oli vaja

¹ Viimsalu. The Over-Indebtedness Regulatory System in the Light of the Changing Economic Landscape. Juridica International, avalikult kättesaadav lugemiseks: [int_17.indd](#)

täiendavalt pankrotimenetlustes kaitsta.

Kehtiv PankrS § 153 lg 1 on järgmine:

§ 153. Nõuete rahuldamisjärgud

(1) Pärast käesoleva seaduse § 146 lõikes 1 nimetatud väljamaksete tegemist rahuldatakse võlausaldajate nõuded järgmistes järkudes:

1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud ulatuses;

2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded;

3) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded;

4) pärandvara pankrotimenetluses pärimisseaduse § 142 lõike 1 punktis 3 nimetatud nõuded ja sundosa nõuded.

Uus st muudetud PankrS § 153 lg 1 sõnastus võiks olla teenistuse arvates järgmine:

§ 153. Nõuete rahuldamisjärgud

1. Pärast käesoleva seaduse § 146 lõikes 1 nimetatud väljamaksete tegemist rahuldatakse võlausaldajate nõuded järgmistes järkudes:

1) pandiga tagatud tunnustatud nõuded käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud ulatuses;

2) tähtaegselt esitatud riigi ja muud avalik-õiguslikud nõuded;

3) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded;

4) muud tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded;

5) pärandvara pankrotimenetluses pärimisseaduse § 142 lõike 1 punktis 3 nimetatud nõuded ja sundosa nõuded.

2.3. Muutumatuks jääksid põhimõtted, mille kohaselt järgmise järgu nõuded rahuldatakse pärast eelmise järgu nõuete täielikku rahuldamist. Kui pankrotivarast ei piisa kõigi ühe järgu nõuete rahuldamiseks, rahuldatakse sama järgu nõuded võrdeliselt nõuete suurusega.

III Likvideerimismenetluse läbiviimine kui avalik-õigusliku funktsiooni täitmine ja likvideerijatena tegutsevate avalike ülesannete täitjate usaldusväärsuse ja kvalifikatsiooni nõuded

3.1 Eestis on levinud kasutada nn likvideerimisteenust andmata endale täpselt aru, millega õiguslikult ja sisuliselt on tegelikult tegemist. Maksejõuetuse teenistuse hinnangul on tsiviilseadustiku üldosa seaduses ja äriseadustikus sätestatud likvideerimisprotsess ja seadustes sätestatud likvideerijate ülesanded avalik-õigusliku funktsioonina käsitletavad. St likvideerija kui ametiseisundit omava ainuisikulise haldusorgani peamine ülesanne on erapooletult, sõltumatult ja ausalt likvideerimisprotsess äriseadustiku alusel samm-haaval läbi viia, et tuvastada juriidilise isiku majanduslik seisukord ja kohustus püsiva maksejõuetuse ilmnemisel koheselt esitada kohtule pankrotiavaldus. Seadus on sätestanud, et likvideerijad lõpetavad äriühingu tegevuse, nõuavad ühingu nimel sisse võlad, müüvad ühingu vara ja rahuldavad võlausaldajate nõuded. Need on konkreetsed seadusest tulenevad avalikud ülesanded, mida likvideerija täitma peab. Seadus sätestab ka, et likvideerijad võivad teha ainult neid tehinguid, mis on vajalikud ühingu likvideerimiseks. Kolmandate isikute suhtes on likvideerijate esindusõigus piiramatu.² Seega likvideerija täidab ettevõtluskeskkonnas auväärset sõltumatut ametit!

3.2. Juhul, kui likvideerimine on avalik-õigusliku funktsioonina käsitletav riigi poolt delegeeritud likvideeritud ülesannete täitmine, siis tekib omakorda küsimus likvideerija kui ametiseisundit omava isiku kvalifikatsioonist ja oskustest. Kuivõrd kehtiv õigus ei peatu likvideerija kvalifikatsioonil, siis praktikas likvideerivad ettevõtteid tihtipeale üksnes sellised isikud, keda ei peeta Eesti ärikeskkonnas ausalt tegutsevateks. Maksejõuetuse teenistuse arvates ei tohiks Eestis seadusega lubada mistahes juriidiliste isikute likvideerimismenetlusi läbi viia näiteks isikul:

1) kes on süüdi mõistetud majanduslase, õigusemõistmise või riigivastase süüteo toimepanemise eest;

2) kes on pankrotivõlgnik või kelle suhtes on võlgadest vabastamise menetluse lõppemisest möödunud vähem kui 1 aasta;

3) kelle suhtes on algatatud võlgade ümberkujundamise menetlus;

4) kes on viimase viie aasta jooksul kuulunud sellise juriidilise isiku juhatusse ja nõukokku, mille pankrotiavalduse menetlus või pankrotimenetlus on lõppenud raugemisega;

5) kes on kohtuniku-, notari- või kohtutäituri ametist tagandatud või kelle suhtes kehtib likvideerijana, pankrotihaldurina, saneerimisnõustajana, usaldusisikuna või võlanõustajana tegutsemise keeld;

- 6) kes on advokatuurist välja heidetud;
- 7) kes on avalikust teenistusest vabastatud distsiplinaarsüüteo eest;
- 8) kelle audiitori kutsetegevus on lõpetatud, välja arvatud lõpetamine audiitori avalduse alusel;
- 9) kelle raamatupidaja või siseaudiitori kutsetegevus on lõpetatud, välja arvatud lõpetamine raamatupidaja või siseaudiitori avalduse alusel;
- 10) kellelt on patendivolniku kutse ära võetud, välja arvatud kutse äravõtmine patendivolniku avalduse alusel;
- 11) kellelt on vandetõlgi kutse ära võetud vandetõlgi seaduse § 28 lõike 3 punkti 3 alusel.

Paraku kehtivas õiguses likvideerija isikule mingeid nõudeid või piiranguid kehtestatud ei ole, kuid need tuleks seadusandjal teiste riikide eeskujul kehtestada.

Maksejõuetuse teenistuse arvates võiks Eestis likvideerijana tegutseda üksnes näiteks isik:

- 1) kes on teovõimeline;
- 2) kelle elukoht on Eestis;
- 3) kes vastab audiitorile, sisekontrolörile või juristile esitatavatele haridusnõuetele või kelle välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni on Eestis tunnustatud;
- 4) kes valdab kõnes ja kirjas eesti keelt;
- 5) kes on aus ja kõlbeline ning likvideerimismenetluse läbiviimiseks vajalike võimete ja isiksuseomadustega;
- 6) kellel on näiteks Eesti Raamatupidajate Kogu, Eesti Audiitorkogu või Eesti Juristide Liidu kutsetunnistus.

3.3. Likvideerimismenetlus st võlgniku majandusseisundi tuvastamine, varade müük, võlausaldajate nõuete rahuldamine, ühingu raamatupidamise lõpetamine jms tuleb likvideerijatel Maksejõuetuse teenistuse hinnangul läbi viia võimalikult kiiresti ja otstarbekalt arvestades võlausaldajate ja avalikkuse huvi. Likvideerimismenetluse maksimaalne pikkus võimaliku seaduse muudatuse kohaselt ei tohiks reeglina ületada ühte kalendriaastat. Likvideerijate üle peaks olema võimalus järelevalvet teostada (samamoodi nagu pankrotihaldurite üle) ja avalik-õigusliku funktsiooni täitmisel ilmnenud rikkumiste korral likvideerijad vastutusele võtta.

IV Raamatupidaja kui reguleeritud kutse esindaja ja raamatupidamisnõuete igakülgse täitmise tagamine

4.1. Maksejõuetuse teenistus leiab, et raamatupidaja oma olemuselt juba on või peab tulevikus olema seadusega reguleeritud kutse nagu seda on ka audiitor. Raamatupidamine ei ole suvaline loominguine tegevus, vaid mistahes juriidilise isiku raamatupidamine peab tagama õigusaktides nõutu täitmise ja olema usaldusväärne. Maksejõuetuse teenistuse arvates ei tohiks seadusega Eesti lubada raamatupidajaks olla, raamatupidamist korraldada, juriidilise isiku raamatuid pidada, raamatupidamisteenust ja raamatupidamisandmete töötlemise ja säilitamise teenust (raamatupidamistarkvara) osutada füüsilise isikuna või läbi juriidilise isiku näiteks inimene:

- 1) kes on süüdi mõistetud majanduslase, õigusemõistmise või riigivastase süüteo toimepanemise eest;
- 2) kes on pankrotivõlgnik või kelle suhtes on võlgadest vabastamise menetluse lõppemisest möödunud vähem kui 1 aasta;
- 3) kelle suhtes on algatatud võlgade ümberkujundamise menetlus;
- 4) kes on viimase viie aasta jooksul kuulunud sellise juriidilise isiku juhatusse ja nõukokku, mille pankrotiavalduse menetlus või pankrotimenetlus on lõppenud raugemisega;
- 5) kes on kohtuniku-, notari- või kohtutäituri ametist tagandatud või kelle suhtes kehtib likvideerijana, pankrotihaldurina, saneerimisnõustajana, usaldusisikuna või võlanõustajana tegutsemise keeld;
- 6) kes on advokatuurist välja heidetud;

- 7) kes on avalikust teenistusest vabastatud distsiplinaarsüüteo eest;
- 8) kelle audiitori kutsetegevus on lõpetatud, välja arvatud lõpetamine audiitori avalduse alusel;
- 9) kelle raamatupidaja või siseaudiitori kutsetegevus on lõpetatud, välja arvatud lõpetamine raamatupidaja või siseaudiitori avalduse alusel;

Paraku kehtivas õiguses raamatupidaja isikule mingeid nõudeid või piiranguid kehtestatud ei ole, kuid need tuleks seadusandjal teiste riikide eeskujul kehtestada.

Maksejõuetuse teenistuse arvates võiks Eestis raamatupidajana tegutseda üksnes näiteks isik:

- 1) kes on teovõimeline;
- 2) kelle elukoht on Eestis;
- 3) kes vastab raamatupidajale esitatavatele haridusnõuetele või kelle välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni on Eestis tunnustatud;
- 4) kes valdab kõnes ja kirjas eesti keelt;
- 5) kes on aus ja kõlbeline ning raamatupidamistööks vajalike võimete ja isiksuseomadustega;
- 6) kellel on näiteks Eesti Raamatupidajate Kogu kutsetunnistus.

4.2. Eeltooduga kaasneb karistusseadustiku § 381¹ (Raamatupidamise kohustuse rikkumine) ülevaatamine ja muutmine. Maksejõuetuse teenistus leiab (ning meile teadaolevalt jagavad teenistusega sama arvamust ka kõik Eestis tegutsevad pankrotihaldurid), et KarS § 381¹ (raamatupidamise kohustuse rikkumine) süüteo eest on Eestis seadusandja ette näinud liiga leebed karistused, sest ilma raamatupidamiseta ei saa kiiresti ja odavalt läbi viia ei saneerimismenetlust ega ka pankrotimenetlust, et tuua tagasi kõrvale viidud vara ning rahuldada võlausaldajate nõuded. Kehtiv KarS § 381¹ sõnastus on alljärgnev:

(1) Raamatupidamise korraldamise nõuete teadva rikkumise eest või teadvalt raamatupidamisdokumentide ebaseadusliku hävitamise, varjamise või kahjustamise või raamatupidamisdokumendis andmete esitamata jätmise või ebaõigete andmete esitamise eest, kui sellega on oluliselt raskendatud ülevaate saamine raamatupidamiskohustuslase varalisest seisundist, – karistatakse rahalise karistuse või kuni üheaastase vangistusega.

(2) Sama teo eest, kui kohus on välja kuulutanud raamatupidamiskohustuslase pankroti või lõpetanud pankrotimenetluse raugemise tõttu, – karistatakse rahalise karistuse või kuni kolmeaastase vangistusega.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahalise karistusega.

Maksejõuetuse teenistus palub Teil kaaluda selles paragrahvis kohaldatavate karistuste karmistamise toetamist näiteks kuni seitsmeaastase vangistuseni nagu on määratletud maksusüütegude puhul.

4.3 Maksejõuetuse teenistus koostöös ajutiste haldurite, pankrotihaldurite, majanduslaseid süütegusid menetlevate uurijate ja kohtutega puutub tihti kokku pankrotimenetluste läbiviimisel peamise probleemiga, et menetlejal ei ole võimalik tuvastada, mis ettevõttega st juriidilisest isikust võlgnikuga täpselt mingil ajahetkel juhtus, sest võlgniku raamatupidamine on kadunud või raamatupidamisteenust osutav teenuse pakkuja ja raamatupidamistarkvara osutav IT-platvorm ei lase enam võlgniku raamatupidamisandmeid menetlejal kasutada või halvimal juhul on võlgniku raamatupidamisandmed IT-platvormi pakkuja poolt pankrotimenetluse või kriminaalmenetluse ajaks ära kustutatud. See teeb pea võimatuks võlgniku maksejõuetuse põhjuste uurimise ning võlgniku tegeliku majandusliku olukorra, sh varade ja tehingute tuvastamise, millega juhtkond on rikkunud võlausaldajate huve. Arvestades riigi üldist suundumust, et kõik raamatupidamise alg- ja kuludokumendid, nendega seotud (meta)andmed tuleb (kellelgi) säilitada elektrooniliselt, siis tuleb teenistuse arvates mistahes raamatupidamist puudutavate (meta)andmete ja elektroonilises vormingus dokumentide säilitamise kohustus kehtestada lisaks raamatupidamiskohustuslasele raamatupidamistarkvara pakkuvatele IT-platvormidele ning raamatupidamisteenust pakkuvatele ettevõtetele. Juhul, kui pankrotivõlgniku juhtkonnal puudub tahe ja motivatsioon ajutise halduri, pankrotihalduri, uurimisasutuse, kohtu või Maksejõuetuse teenistuse korraldustele andmeid esitada vastata ja raamatupidamisandmeid menetlejatele esitada, siis peaks eelpool nimetatud kolmandad isikud st võlgnikule raamatupidamisdokumentide ja -andmete säilitamise teenust osutavad isikud andma riikliku järelevalve teostamiseks ning kiire ja odava pankrotimenetluse

läbi viimiseks vastavad võlgniku andmed.

Maksejõuetuse teenistuse arvates võiks muuta raamatupidamise seaduse §-i 12 (*Raamatupidamise dokumentide säilitamise kohustus*), lisades raamatupidamise dokumentide säilitamise kohustuse lisaks raamatupidamiskohustuslasele ka raamatupidamise tegemist abistavatele raamatupidamistarkvara IT-platvormidele ning raamatupidamisteenust pakkuvatele ettevõtetele - (ilma täiendava tasuta) ning säilitamise kohustusega seitse aastat.

V Pankrotiseaduse § 85 lõikes 4 sätestatud võlgniku enesesüüstamise keeld

5.1. Maksejõuetuse teenistus leiab (ja mitmed pankrotihaldurid on ühinenud meie arvamusega), et PankrS § 85 lõikes 4 määratletud võlgniku enesesüüstamise keeld hetkel kehtivas sõnastuses “Võlgniku või võlgniku lähikondse poolt pankrotimenetluses teabe andmise kohustuse täitmiseks antud teavet võib võlgniku või võlgniku lähikondse suhtes läbiviidavas süüteomenetluses kasutada tõendina ainult teavet andnud isiku kirjalikus vormis antud nõusolekul” vajab õigusselguse mõttes kas pankrotiseaduses kehtetuks tunnistamist (sätte vale asukoha tõttu) või olulist täiendamist maksukorralduse seaduse analoogia näitel, et pankrotimenetlusi Eestis mõistliku aja ja kuludega läbi viia saaks. Pankrotiseadusega ei reguleerita süütegude karistusõiguslikku menetlemist, vaid pankrotimenetluste läbiviimist ehk maksejõuetusest tingitud käitumise reguleerimist, kus võlgnikul ja võlgniku lähikondsetel peab olema aktiivne kaasaaitamiskohustus. Lõige 4 hetkel kehtivas sõnastuses ei võimalda praktikas ilmnenud probleemide tõttu pankrotimenetlusi, sh avalikke uurimisi kiiresti ja mõistlikult läbi viia. Loodame, et nõustute meie arvamusega, et hetkel kehtiv säte konkreetsetes sõnastuses ei ole sobilik. Maksejõuetuse teenistuse hinnangul peaks võlgnik ise põhistama ohtu, et andmeid või tõendeid võidakse tema süüstamiseks kasutada. Hetkel on praktikas kujunenud olukord, kus võlgniku antud üldine põhjendus, et võlgnik ei saa välistada, et tema antud teavet võidakse kasutada kunagi algatatava süüteomenetluse raames, ongi ise muutunud massiliseks põhjenduseks mistahes teabe andmisest keeldumiseks pankrotimenetlustes. See on viinud olukorrani, kus võlgniku lähikondsel on õigus keelduda teabe andmisest täiesti kontrollimatutel põhjustel ning seega ka välistada pankrotimenetluses kehtiv maksejõuetuse ja maksejõuetuse põhjuste uurimise põhimõte.

VI osa: Võlausaldajate kaitseks loodud avaliku teenuse ehk pankrotimenetluste kiire ja odav läbiviimine, kohustus anda menetlejale teavet ja teha pankrotimenetluse läbiviimiseks koostööd

Maksejõuetuse teenistuse (ja Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja) hinnangul on kriitiliselt vajalik kõigile maksejõuetusega tegelevatele menetlejatele st ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele maksejõuetusvaldkonna seadustest tulenevate avalik-õigusliku funktsiooni igakülgselt, kiireks ja nõuetekohaseks täitmiseks saada teavet teistelt isikutelt ja asutustelt. Teisisõnu – kui pole teavet, ei saa maksejõuetuse tekke aega, põhjusi, maksejõuetusele eelnevat käitumist uurida ning pankrotimenetlust kiiresti ja odavalt võlausaldajate kaitseks läbi viia, et omakorda võlausaldajatele kiiresti raha tagasi tuua.

1. Makseasutuste ja e-raha asutuste seadusse võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Makseasutus ja e-raha asutus peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

2. Hoiu-laenuühistu seadusesse võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Hoiu-laenuühistu peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

3. Krediidandjate- ja vahendajate seadusesse võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Krediidandja ja krediidandja vahendaja peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

4. Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusesse võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Usaldushalduse ja äriühingute teenuse pakkuja ning tegelik kasusaaja peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

5. Notariaadiseadusesse võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Notar peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

6. Advokatuuriseadusesse § 44 (advokaadi kohustused) võiks lisada sätte alljärgnevas sõnastuses:

„Advokaat peab tasuta ja viivitamatult andma teavet ja dokumente ajutisele haldurile, pankrotihaldurile, usaldusisikule ja Maksejõuetuse teenistusele võlgniku ja pankrotiseaduse §-s 117 nimetatud võlgniku lähikondsete tegevuse ja käitumise kohta füüsilise isiku maksejõuetuse seaduses ja pankrotiseaduses sätestatud ülesannete täitmiseks.“

VII osa: Pankrotimenetluse ajaks kohaldatav esialgne õiguskaitse ehk tõkend; pankrotiseaduse § 91 kohaldamisala, puudutatud isikud, ärikeelu pikkus, ärikeelu kohaldamise võimalikkus pankrotimenetluste raugemiste korral jms

7.1. *Avalduse esitajate ring.* Teenistuse hinnangul peaks igal isikul ja asutusel olema õigus esitada pankrotivõlgniku lähikondse suhtes ärikeelu kohaldamise avaldus (taotlus) kas (pankrotiasja menetlevale) kohtule või juhul, kui seadusandja otsustab laiendada Maksejõuetuse teenistuse pädevust ärikeeldude kohaldamise õiguse osas, siis ka Maksejõuetuse teenistusele. St pelgalt avalduse (taotluse) esitajate ringi osas ei tohiks Eesti ettevõtluskeskkonna kaitsmiseks olla piiranguid sätestatud nagu hetkel kehtiva õiguse kohaselt paraku siiski on. Avalduse (taotluse) esitamine ei tähenda automaatselt seda, et ärikeeldu kellegi suhtes kohaldada tuleb. Õigus avaldus (taotlus) esitada, on muuhulgas riigi (menetleja) õigus teada saada pankrotivõlgniku juhtide võimalikust õigusvastasest käitumisest ja rasketest juhtimisvigadest ning võimalus süsteemselt ennetada probleeme Eesti ettevõtluskeskkonnas.

7.2. *Puudutatud isikute ring, kelle suhtes on õigus ärikeeldu kohaldada.* Teenistuse hinnangul peab saama ärikeeldu kaalutlusõiguse kohaselt kohaldada PankrS § 117 nimetatud pankrotivõlgniku lähikondsete isikute ringi suhtes. Kehtivas õiguses toodud isikute ring ristviitena omakorda PankrS § 19 lg 1 ja 3 on teenistuse hinnangul ilmselgelt ajale jalgu jäänud ning liiga kitsas, et varatute maksejõuetute juriidiliste isikute lähikondseid õigusvastase käitumise korral kiiresti takistada st peatada nende edasine tegevus Eesti ettevõtluskeskkonnas vähemalt pankrotimenetluse läbiviimise ajaks. Näiteks variraamatupidajatele, varidirektoritele, nn ühist majanduslikku huvi omavatele skeemimeistritele, nn välismaal olevatele tankistidele jms kehtiva õiguse kohaselt ärikeeldu hetkel kohaldada ei saa ning kehtiva õiguse kohaselt on ärikeelu kohaldamise pikkuseks maksimaalselt pankrotimenetluse lõpu aeg (kohtus lõpparuande kinnitamise aeg).

PankrS § 117. Võlgniku lähikondsed on:

(1) Füüsilisest isikust võlgniku lähikondsed on:

1) võlgniku abikaasa või registreeritud elukaaslane, isegi kui abielu või kooseluleping on sõlmitud pärast tagasivõidetava tehingu tegemist, samuti endine abikaasa, kui abielu on lahutatud aasta jooksul enne selle tehingu tegemist, või registreeritud elukaaslane, kui kooseluleping on lõpetatud aasta jooksul enne tehingu tegemist;

2) isik, kellel on võlgnikuga ühine majapidamine või kellel oli võlgnikuga ühine majapidamine viimase aasta jooksul enne tagasivõidetavat tehingut;

3) võlgniku ülenejad ja alanejad sugulased ja nende abikaasad või registreeritud elukaaslased;

4) võlgniku õde, vend ja nende alanejad sugulased ja abikaasad või registreeritud elukaaslased;

5) võlgniku abikaasa või registreeritud elukaaslase ülenejad ja alanejad sugulased, abikaasa või registreeritud elukaaslase õde ja vend.

(2) Juriidilisest isikust võlgniku lähikondsed on:

1) juriidilise isiku juhtorgani liige, likvideerija, prokurist ja raamatupidamise eest vastutav isik;

- 2) juriidilise isiku aktsionär või osanik, kellele kuulub rohkem kui 1/10 aktsiate või osadega määratud häälest;
- 3) juriidilise isiku osanik või liige, kes vastutab võlgniku kohustuste eest täiendavalt oma varaga;
- 4) äriühingu tütarettevõtja ja selle juhtorgani liige;
- 5) füüsiline või juriidiline isik, kellel on võlgnikuga ühine oluline majanduslik huvi;
- 6) käesoleva lõike punktides 1–4 nimetatud isikute käesoleva paragrahvi lõikes 1 loetletud lähikondsed.
- (3) Kohus võib lugeda võlgniku lähikondseks ka käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatata võlgnikule lähedase isiku.

7.3. Maksejõuetuse teenistus vaatas aastal 2024 läbi 193 varatu püsivalt maksejõuetu juriidilisest isikust võlgniku kaasust, millest nähtus, et 41 inimese suhtes oleks pidanud kohaldama ärikeeldu teatud tähtjaks (näiteks üks aasta alates vastava kohtumääruse tegemisest). Aastal 2023 oli õigusvastaselt käitunud pankrotivõlgnike lähikondsete arv 59. Kokku 100 inimest. Paraku kehtiv õigus ei võimalda ärikeeldu kohaldada sellistel juhtudel, kus varatu püsivalt maksejõuetu juriidilise isiku pankrotti välja kohus ei kuuluta. Seega olukorras, kus Maksejõuetuse teenistus ei tee kohtule (otstarbekusest lähtuvalt ning täiendava avaliku uurimise vajalikkuse puudumise tõttu) ettepanekut avaliku uurimisena pankrot välja kuulutada, aga pankrotivõlgniku lähikondse (nt juhi, likvideerija, raamatupidaja, variisiku) st inimese käitumises on ilmnenud rasked juhtimisvead, siis kehtiva õiguse kohaselt seda inimest Eesti ettevõtluskeskkonnas edasi tegutsemisest peatada ei saa. PankrS § 91 peaks võimaldama ärikeeldu kohaldada kõigi pankrotimenetluste raugemiste korral ning peaks võimaldama ärikeeldu kohaldada kaalutusõiguse alusel tähtjalisena, näiteks poolest aastast kuni maksimaalselt seitsme aastani. Rootsis on ärikeeldu kohaldamise pikkus maksimaalselt kümme aastat.

7.4. *Välisriigis määratud ärikeeldude tunnustamine Eestis.* Maksejõuetuse teenistusele jääb arusaamatuks, miks Eesti piirab teistes riikides määratud ja kehtivate ärikeeldude tunnustamist Eestis. Kehtiva õiguse kohaselt on vaid üks erand – Soome. Juhul, kui näiteks Lätis, Leedus, Rootsis, Saksamaal, Iirimaal või muus EL liikmesriigis või kolmandates riikides nagu näiteks Ühendkuningriigis, Singapuris, Ukrainas, Indoneesias või Türgis on isikule ärikeeld määratud, siis miks Eesti Vabariik seda sama ärikeeldu sama isiku suhtes ei tunnusta ning laseb ärikeeluga isikutel Eestis äri jätkata või alustada. Juhul, kui isik ei kõlba äri juhtima ja võlausaldajate ees vastutust võtma mõnes teises riigis (ja selle on tuvastanud kas kohus või muu pädev haldusorgan nagu näiteks Lätis *Maksejõuetuse Kontrolli Agentuur*), siis miks ta peaks sobima Eestis äri juhtima? Miks Eesti Vabariik võimaldab teistes riikides pahategude tegijatel Eesti ettevõtluskeskkonda ära kasutades äri teha?

VIII Maksu- ja Tolliameti kui võlausaldaja kohtu määratud deposiiti maksmisest vabastamine pankrotimenetluste raugemiste korral

8.1. Maksejõuetuse teenistuse poole on pöördunud paljud tavavõlausaldajad (tarbijad, väikesed ettevõtted) teemaga, et miks riik (nt EIS, MES, PRIA, RTK aga eriti just Maksu- ja Tolliamet) võlausaldaja rollis ise ei esita Eesti ettevõtluskeskkonna puhastamise eesmärgil regulaarselt piisaval hulgal pankrotiavaldusi. Väidetavalt toetuste jagaja ning riigi maksuhaldur ju näevad esimesena, mis ühe või teise juriidilisest isikust võlgniku majandustegevuses toimub või ei toimu ning kas maksuvõlgade ajatamine on enam õigustatud, kui püsiv maksejõuetus on käes. Maksu- ja Tolliameti seisukohast oleme aru saanud, et ametile ei ole riigieelarve eraldisena ette nähtud piisavalt suurt summat raha, et jõuaks tasuda kohtu deposiiti pankrotimenetluste raugemise korral nõutud summat.

8.2. Maksejõuetuse teenistus teeb käesolevaga ettepaneku Maksu- ja Tolliamet vabastada pankrotimenetluste raugemise korral kohtusse deposiidi tasumise kohustusest. Maksejõuetuse teenistus leiab, et riigiasutustel (ministeeriumitel) tuleks kehtivas võlgnikusõbralikus süsteemis teha koostööd ettevõtluskeskkonna parandamiseks ning vältida liigset bürokraatiat. Ühest küljest on riik juba kehtestanud pankrotiseadusega pankrotihalduri tasu maksmise riigi eelarvelistest vahenditest kui võlgnik on varatu (vahendid justiits- ja digiministeeriumi real) ning teisest küljest peab teise ministeeriumi valitsemisalas olev võlausaldajast riik taotlema raha riigieelarvest, et tasuda omakorda pankrotihaldurite töö eest. Sisuliselt on tegemist riigi raha tõstmisega “ühest taskust teise”, kus riik on juba taoliste olukordade reguleerimiseks kehtestanud korra (PankrS § 23 lg 4) ning ei oleks vaja dubleerimist.

IX Pankrotihaldurite haldusjärelevalve leidudest ajendatud käibemaksuseaduse § 27 lg 1

ülakomaga 4 sätestatud erandi kehtetuks tunnistamine

Käibemaksuseaduse § 27 lõige 1⁴ sätestab alates 2014.a novembrist st juba üle 10 aasta, et *käibedeklaratsiooni lisal ei kajastata selliste tehingute ja toimingute eest väljastatud ja saadud arvete andmeid, millele seaduse alusel laieneb kutse- või ametisaladuse hoidmise kohustus. Teenuse saaja võib käibedeklaratsiooni lisal kajastada käesolevas lõikes nimetatud tehingute ja toimingute eest saadud arvete andmeid.*

Maksejõuetuse teenistuse üks ülesanne on haldusjärelevalve teostamine ja pankrotimenetluse kulude otstarbekuse kontroll pankrotimenetlustes. Eelmisel st 2024. aastal leidsime pankrotihaldurite sh vandeadvokaadi kvalifikatsiooniga pankrotihaldurite avalik-õigusliku funktsiooni täitmisel üle 40 erineva liigi rikkumisi. Vaata lähemalt meie kodulehelt: [MJT 2024 tegevusaruande lisa nr 2 - HJV.pdf](#). Seda ülesannet täites oleme täheldanud muuhulgas pankrotihaldurite, advokaatide ja ettevõtjate vahelisi teadlikke ja tahtlikke maksurikkumisi, millest oleme Teid teavitanud. Meie arvates on tegemist süsteemse ja pikalt kestnud ameti- ja kutsealaste kuritarvitustega maksejõuetusvaldkonnas.

Mistahes maksejõuetusmenetluse liik on avaliku huviga menetlus ning selle (pankroti)menetluse ehk riigi loodud avaliku teenuse osutamise kestel tehtud tehingud avalik-õiguslikku funktsiooni täitva pankrotihalduri juhtimisel pankrotivõlgniku nimel ja võlausaldajate arvel peavad olema läbipaistvad ja kontrollitavad eelkõige riigi maksuhalduri enda poolt kui ka võlausaldajate ja muude järelevalveorganite poolt. Seega palume vastav säte uue pilguga üle vaadata.

Maksejõuetuse teenistus tänab Teid huvi ja senise igakülgse koostöö eest ning loodab, et meie ühise koostöö tulemusena jõuavad konkreetsed algatusettepanekud poliitikakujundajate ja seadusandja esindajate töölauale veel 2025. aastal.

Maksejõuetuse teenistus on siiralt huvitatud Teie arvamusest eelpool nimetatud algatusettepanekute suhtes.

Me oleme valmis Teiega käsitletud teemad eraldi kiiresti läbi arutama, et leida riigile (kui võlausaldajale) ja teistele võlausaldajatele mõistlik ja sobiv tasakaalus lahendus. Teie täiendavad küsimused, märkused ja soovitusel on alati teretulnud!

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Signe Viimsalu
juhataja
Maksejõuetuse teenistus
Tel 59 12 44 08